

Puna në nivel rajonal, Rezultatet dhe Gjetjet

NARIN PANARITI

Zëvendës Drejtuese e Projektit SELEA

- Vendimi Nr.175, datë 19.1.2011 “Për miratimin e Planit dhe Strategjisë Kombëtare për Menaxhimin e Mbetjeve”
- Përgatitur dhe miratuar në kuadrin politik të Marrëveshjes së Stabilizim-Asociimit e cila përcakton bazat për bashkëpunim midis Shqipërisë dhe Komunitetit Evropian në fushën e mjedisit, përfshirë mbetjet.
- Ndjek principet dhe kërkesat e legjislacionit të BE-së për mbetjet, i cili gjithashtu është transpozuar apo është në rruëgën e transpozimit në legjislacionin kombëtar.
- Ambiciet për një menaxhim të integruar të mbetjeve në Shqipëri, bazuar në besimin se mbështetja e BE-së dhe e donatorëve të tjerë do të ndjekë adaptimin e politikave të BE-së dhe të legjislacionit në Shqipëri.
- Ambiciet e strategjisë të pamundura për t’u arritur vetëm me fondet e brendshme. Mbështetja ndërkombëtare dhe e BE-së janë thelbësore.

Planet Rajonale

- Plani dhe strategjia kombëtare për t'u ndjekur nga Planet Rajonale për secilin nga 12 rajonet në Shqipëri
- Planet rajonale janë një pasqyrim i ambicieve kombëtare në nivel rajonal
- Deri më tani, pothuajse të gjitha rajonet kanë një Draft Plan për Administrimin e Mbetjeve

Roli i qarqeve në Menaxhimin e mbetjeve

*Technical Assistance for Strengthening the Capacity of the Ministry of Environment in Albania
for Law Drafting and Enforcement of National Environmental Legislation
A project for Albania funded by the European Union*

- Ligji nr. 8652, datë 31.7.2000 “Mbi Organizimin dhe funksionimin e qerversjes vendore”
- Ligji nr. 9869, datë.04.02.2008 “Për huamarrjen e qeverisjes vendore”
- Ligji nr. 10119, datë 23.04.2009 “Mbi planifikimin e territorit” , i ndryshuar.
- Ligji nr. 10463 datë 22.09.2011 “mbi menaxhimin e integruar të mbetjeve” , i ndryshuar.

Zgjidhjet rajonale vs zgjidhjeve lokale

*Technical Assistance for Strengthening the Capacity of the Ministry of Environment in Albania
for Law Drafting and Enforcement of National Environmental Legislation
A project for Albania funded by the European Union*

- Ndërtimi i 10-11 Venddepozitime Rajonale si dhe mundësi për ndërtimin e impianteve për energji nga mbetjet – duke përfituar nga ekonomia e shkallës
- Infrastruktura e Fabrikave të çimentos mund të adoptohet për bashkë-përpunim (rikuperimi i mbetjeve - WtoE) në përputhje me atë cka lejon legjislacioni;
- Numri i përafërt i ngritjes së venddepozitime rajonale është vlerësuar duke marrë në shqyrtim :
 - Largësinë (distancën) ,
 - Gjendjen dhe infrastrukturën e rrugëve dhe linjave hekurudhore;
 - Kostot e transportit;
 - Ekonominë e shkallës – normat për numër popullsie, vlerësuar kjo dhe nga eksperiencia e vendeve të tjera
 - Venddepozitime më të vogla mund të ndërtohet në zona të vecanta apo më të largëta

Zgjidhjet rajonale vs zgjidhjeve lokale

*Technical Assistance for Strengthening the Capacity of the Ministry of Environment in Albania
for Law Drafting and Enforcement of National Environmental Legislation
A project for Albania funded by the European Union*

- Plani Rajonal - mbulon territorin e juridiksionit të çdo rajoni (kufijtë e tij administrativ) duke lehtësuar procesin e bashkëpunimit, koordinimit, monitorimit dhe raportimit;
- Venddepozitimet rajonale mund të ndahet midis disa qarqeve apo disa pjesëve të Qarqeve të ndryshme;
- Termi rajonal i përdorur për kontrast termin lokale, por jo domosdoshmërisht një venddepozitim mbetjesh do të jetë i dedikuar për vetëm një rajon;
- 10-11 venddepozitim të ardhshme mbetjesh rajonale në krahasim me më shumë se 65 venddepozitim mbetjesh të tanishme;
- Impiante potenciale energjitike nga mbetjet (duke përdorur dhe marrë miratimin e fabrikave ekzistuese të çimentos)

Funksionet e Qarkut

- Përgatitja dhe zbatimi i politikave rajonale dhe harmonizimi i tyre me politikat shtetërore në nivel qarku (**kjo përfshin politikën e mbetjeve**),
- Çdo funksion tjetër i dhënë me ligj (**planifikimi i menaxhimit të mbetjeve**),
- Të gjitha funksionet që delegohen nga një ose më shumë njësive të qeverisjes vendore brenda territorit të saj, në bazë të një marrëveshje të lidhur midis palëve (**pra menaxhimi i mbetjeve**)
- Funksionet që janë të deleguar nga qeveria qendrore (**p.sh. koordinim më i mirë midis njësive të qeverisjes vendore jo vetëm midis atyre që janë nën të njejtin juridiksion por dhe përtej**).

Funksionet e NJQV-ve

- Grumbullimi, largimi dhe përpunimi i mbetjeve
- planifikimi urban, menaxhimi i tokës (kjo e lidhur dhe me planifikimin e vendit ku do të jete ndermarrja e menaxhimit të mbetjeve)
- Qeveria qendrore mund të mbështetë financiarisht NJQV-ve për të arritur normat dhe standardet kombëtare, kur ata nuk zotërojnë fondet apo mjetet të mjaftueshme

Qarqet & Planet e tyre të mbetjeve

Technical Assistance for Strengthening the Capacity of the Ministry of Environment in Albania
for Laë Drafting and Enforcement of National Environmental Legislation
A project for Albania funded by the European Union

- Koordinimi me NJQV-ore nën juridiksionin e tyre (përgatitja dhe zbatimi i politikave rajonale dhe harmonizimi i tyre me politikat shtetërore në nivel të rajonit (pra politika e menaxhimit të mbetjeve)
- Aprovimi i Planeve Rajonale të Mbetjeve (çdo funksion tjetër i dhënë me ligj (planifikimi i)
- **INPAEL dhe SELEA në nivel qarku:**
 - Marrëdhënie të mira me qarqet gjatë përgatitjes së planeve rajonale;
 - Megjithatë, mungesa e kapaciteteve njerëzore në rajonet për të bërë këtë punë pa burimet e jashtme;
 - Duhet të ngrihet një strukturë për mbetjet, për të koordinuar rishikimin e planeve çdo 6 vjet, monitoruar punën e komunave dhe për të raportuar arritjet rajonale në nivel qendror (e drejtë, sipas legjislacionit, për të krijuar struktura administrative për kryerjen e funksioneve dhe kompetencave të tyre)
 - Në periudhën 2008-2014 kemi pasur 12 draft planeve rajonale, shumica e tyre nuk konsiderohen për miratim dhe asnjë prej tyre nuk zbatohet ende.

Planaet Rajonale

	Qarqet që kanë plane rajonale për mbetjet	Viti i përfundimit të draftit	Përgatitur nga:	Miratuar nga Këshilli i Qarkut
1.	Korca	2008	Burime të jashtme	
2.	Vlora	2008	Burime të jashtme	
3.	Durrës	2008	Burime të jashtme	
4.	Tirana	2011	Burime të jashtme	Po
5.	Elbasan	2011	Burime të jashtme	
6.	Shkodra	2013	Burime të jashtme	Po
7.	Lezha	2013	Burime të jashtme	
8.	Dibra	2014	Burime të jashtme	Po
9.	Fier	2014 (drafti përfundimtar nuk është prezantuar ende)	Burime të jashtme	
10.	Kukes	2014 (drafti përfundimtar nuk është prezantuar ende)	Burime të jashtme	
11.	Gjirokaster	2014 (drafti përfundimtar nuk është prezantuar ende)	Burime të jashtme	
12. Pranë 20.05.14	Berat	2014 (drafti përfundimtar nuk është prezantuar ende)	Burime të jashtme	

Puna në nivel rajonal

- Një grup pune mbi mbetjet është ngritur në cdo qark me përfaqësues nga cdo bashki (**e drejta për të krijuar komitete, bordet, komisionet për kryerjen e funksioneve të tyre**)
- Grupet e Punës për Mbetjet kanë bashkëpunuar me ekipin SELEA për përgatitjen e planeve të mbetjeve;
- The Regional Waste Working Group needs to be stable to have a chance to improve
- Procesi ishte në një farë mase një qasje trajnimi, por shumë më tepër ka qenë e nevojshme ngritja e kapaciteteve në nivel rajonal dhe lokal;
- Grupi punues mbi planet e mbetjeve në nivel qarku duhet të jetë i qëndrueshëm, me qëllim që të ketë një shanse për të përmirësuar në vijimësi.

Roli i Qarkut

Vetë qarku mund të angazhohet me mbikëqyrjen e operatorit të venddepozitimit rajonal dhe / ose operatorët e tjerë të mbetjeve në rajon (**e drejta për të kontraktuar**) kur e mbulon vetë ndërmarrja e mbetjeve

1. Të gjitha qarqet (**ky funksion mund të delegohet nga njësiti e qeverisjes vendore brenda territorit të saj, sipas një marrëveshjeje**) ose
2. mund të themelohet një kompani me përfaqësimin e të gjitha NJQV-të interesuar për të ndarë të njëjtën ndërmarrje menaxhimi mbetjesh - Rasti i menaxhimit të mbetjeve në qarkun e Korçës (**e drejta për::**
 - të organizohen në shoqata
 - të krijojë persona të tjerë juridikë;
 - kanë bashkëpunimin ndërkomunal duke përdorur një nga këto metoda:
 - kanë një marrëveshje për kryerjen së bashku një ose më shumë funksione;
 - kontraktuese me një ose më shumë NJQV-ve për të kryer një ose disa funksioneve;
 - të krijojë një subjekt të kompetencave të përbashkëta nëpërmjet marrëveshjeve të përbashkëta midis dy ose më shumë njësive të qeverisjes vendore të cilat çdo të tjera, ose NJQV dhe organet e qeverisë qendrore

Studime fizibiliteti krahasuese

*Technical Assistance for Strengthening the Capacity of the Ministry of Environment in Albania
for Law Drafting and Enforcement of National Environmental Legislation
A project for Albania funded by the European Union*

- Planet rajonale të përfshijnë informacion për vendet potenciale të venddepozitimeve siç sugjerohet nga vetë bashkitë;
- Çdo rajon mund të transferojmë studime e fizibilitetit krahasuese për të përcaktuar vendndodhjen e duhur të një venddepozitimi mbetjesh rajonal
- Një studim i fizibilitetit krahasues mund të ndërmerret në nivel kombëtar për të identifikuar vendet më të mira, që plotëson dy kriteret mjedisore dhe ekonomike për venddepozitimimin e mbetjeve rajonale:
 - Distancën nga zonat e banuara dhe rekreative, rrugëve ujore, buriemeve ujore dhe vendeve të tjera bujqësore ose urbane;
 - ekzistenca e ujërave nëntokësore, ujërave bregdetare apo zonave të mbrojtura të natyrës në këtë zonë;
 - Kushtet gjeologjike dhe hidrogeologjike në zonën;
 - rreziku i përmbytjeve, rrëshqitje, rrëshqitjet e tokës ose orteqet;
 - mbrojtjen e natyrës apo të pasurive kulturore në zonë.
 - pronësia e tokës,
 - Ndikimi vizual (peizazhi), etj

Studime fizibiliteti krahasuese

*Technical Assistance for Strengthening the Capacity of the Ministry of Environment in Albania
for Law Drafting and Enforcement of National Environmental Legislation
A project for Albania funded by the European Union*

- tregojnë cilat janë NJQV që
 - do të kenë përfitime në kosto duke ndarë venddepozitimet e mbetjeve, dhe;
 - do të jetë e nevojshme për të bashkëpunuar në mënyrë të tillë që të kemi një qasje në ekonominë e shkallës.

Studime fizibiliteti krahase

*Technical Assistance for Strengthening the Capacity of the Ministry of Environment in Albania
for Law Drafting and Enforcement of National Environmental Legislation
A project for Albania funded by the European Union*

Për çdo qark:

- Përcakton dhe krahason skenarë të ndryshëm të mundshme (skenarët e pozicioneve të venddepozitimeve të mbetjeve) ;
- Krahason dhe përcakton zgjidhjen më të lirë për pozicionet e mundshme të venddepozitimeve të mbetjeve rajonale ;
- Simulon dhe llogarit mundësinë e zvogëlimit të transportit dhe koston totale operacionale me pikat e transferimit për të zvogëluar koston.
- Përcakton kostot përkatëse të investimit dhe kostot e operimit (LEK / inhab / vit.)
- Bën përcaktimin më të mirë (më të lirë) zonat e mundshme ku mund të zbatohet venddepozitimet e mbetjeve rajonale si dhe stacionet e transferimit
- Përcakton hapat më interesante të zbatimit
- Propozon përshtatje e planeve rajonale / kombëtare për administrimin e mbetjeve që mund të përdoren gjatë rishikimit 6 – vjecare të planeve të tilla.

Planifikimet e detajuara dhe investimi për venddepozitimet e mbetjeve rajonale

Technical Assistance for Strengthening the Capacity of the Ministry of Environment in Albania
for Law Drafting and Enforcement of National Environmental Legislation
A project for Albania funded by the European Union

- Rajonet duhet të koordinojnë miratimin e disa para-marrëveshje me NJQV që kanë si qëllim për të ndarë midis tyre venddepozitimet e mbetjeve para të të vazhdohet me qasjen e tyre në nivel qarku
 - Qeveria qendrore (**Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës - përgjegjëse për koordinimin financiar për të siguruar fondet e nevojshme për ngritjen e ndërmarrjeve të menaxhimit të mbetjeve**).
 - Donatorët (**të drejtën për të krijuar të ardhura nga: ... grantet, ndihmat ose donacionet ...**)
 - Bankat (**të drejtën për të marrë hua fonde për qëllime publike vendore**)
- Mundësitë ligjore të lartpërmendura **ENDE NUK** janë shfrytëzuar siç duhet për menaxhimin e mbetjeve në nivel rajonal dhe lokal.

Mundësitë rajonale

- **Partneriteti Publik Privat për administrimin e mbeturinave është e mundur**
- Elemente të infrastrukturës së integruar të menaxhimit të mbetjeve të mundshme në nivel rajonal:
- Industria e Riciklimit për rryma të ndryshme mbetjesh (më shumë se 57 biznese riciklimi në nivel rajonal: 21 për plastikën, 16 për mbetjet metalike, 7 të naftës të përdorura, 4 të letrës, 3 për bateritë;
 - Qendrat e Transferimit si ndërmjetës në mes të njësive të qeverisjes vendore dhe venddepozitimit të ardhshëm të mbetjeve rajonale;
 - Njësi për kompostim të mbetjeve në nivel rajonal;
 - Venddepozitime mbetjesh rajonale ;
 - (E drejta e njësisë vendore për të kryer një aktivitet ekonomik).

	DIREKTIVA E BE-SË	KOSTOT E KAPITALIT (€uro) në nivel qarku	
		QARKU	KOMBËTAR
1	Kuadri i mbetjeve	121,000,000 or 78%	154,464,000
2	Direktiva për Venddepozitimet e mbetjeve (vetëm infrastruktura)	148,000,000	168,000,000
	Venddepozitime Rajonale të mbetjeve (11)	66,000	86,000,000
	Mbyllja e Venddepozitimeve ekzistuese	35,000,000	0
	Ndërmarrje të kompostimit të mbetjeve (12)	24,000,000	0
	Venddepozitime e mbetjeve inerte	12,000,000	0
	Ndërmarrje të trajtimit të mbetjeve të rrezikshme	5,000,000	0
3	Paketimi & mbetjet nga paketimi		1,200,000
4	Bateritë & Akumulatorët		900,000
5	ëEEE		2,000,000

Burime të pritshme të financimit

*Technical Assistance for Strengthening the Capacity of the Ministry of Environment in Albania
for Law Drafting and Enforcement of National Environmental Legislation
A project for Albania funded by the European Union*

- Prodhuesit e mbetjeve (masat që ata i marrin vete);
- gjoha të paguara nga prodhuesit e mbetjeve për ata që ofrojnë shërbimin e menaxhimit të mbetjeve;
- Fondi mjedis;
- BE para-pranimi: grante nga IPA;
- Fone të BE-së pas pranimi ;
- Grante nga donatorë të tjerë ndërkombëtarë;
- Hua nga institucionet ndërkombëtare të financimit;
- Kreditë nga institucionet dypalëshe të financimit;
- Kredi nga bankat e nivelit të dytë;
- kapitali privat (nëpërmjet marrëveshjeve PPP).
- të tjera

Konkluzione

- Qarqet, si dhe NJQV kanë shumë të drejta ligjore që ende nuk janë përdorur nga ana e tyre në lidhje me menaxhimin e mbetjeve
- Të gjitha planet rajonale të menaxhimit të mbetjeve janë përgatitur me burime (kapacitete) të jashtme (outsourcing)
- 5 projekt planeve rajonale janë të hartuar, janë të gatshëm, por nuk miratohen që prej 3-6 vjetësh
- Asnjë prej tyre nuk ka parë dritën e zbatimit
- Vetë qarqet janë të gatshëm dhe të jenë të angazhuar me menaxhimin e mbetjeve
- Ata duhet të ngrejne kapacitetet njerëzore në këtë drejtim, s numrin e specialistëve (njerëzve) ashtu dhe njohuritë e tyre për t'u marrë me çështje të mbetjeve
- Ata duhet të nxisin ose të kryejnë vetë nëpërmjet dhënies së studimeve të fizibilitetit krahasuese për venddepozitimet e reja rajonale dhe si dhe pjesën tjetër të rrjetit të integruar të menaxhimit të mbetjeve në territoret e tyre
- Ata duhet të koordinojnë marrëveshjet midis NJQV para se të aplikojnë për financim
- Nga shtyllat Perl (e Politikave, Edukimit, Burimeve, Legjislacionit) Edukimi & burimet financiare janë ende larg arritjes dhe kërkojnë angazhim më të kujdesshëm në këtë drejtim

Faleminderit për vëmendjen!